

Türk Bankacılık Sektöründeki Yeşil Finans Uygulamalarının Analizi

Zeynep KARAŞ¹

Öz

İklim değişikliğinin etkileri kötüleştikçe, çevresel bozulmanın finansal istikrar için önemli bir tehdit oluşturduğu açıkça görülmektedir. Yeşil finans, çevreye duyarlı davranışları teşvik etmek ve birbiriyle bağlantılı sorunları ele almak için finans sektörünün yeteneklerini çevresel sürdürülebilirlikle birleştiren bir yaklaşımdır. Bu çalışma, iklim değişikliğiyle mücadele etmek ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek amacıyla Türk bankacılık sektöründeki yeşil finans uygulamalarını incelemektedir. Çalışmanın sonucunda şu bulgular ve sonuçlar elde edilmiştir: Türk bankacılık sektöründeki yeşil finans uygulamaları büyümüş, ancak ölçeklendirme, standardizasyon, eğitim, risk yönetimi ve paydaş talepleri gibi alanlarda hâlâ geliştirilmesi gerekmektedir. Regülasyon desteği, dijitalleşme ve iş birliği ile Türk bankacılık sektöründe yeşil finansın geleceği umut verici görünmektedir. Bankacılık sektöründe yeşil finans uygulamalarını geliştirerek ve sürdürülebilir kalkınmaya öncelik vererek, Türkiye iklim değişikliği risklerini azaltabilir ve ekonomisi ile toplumu için daha dayanıklı bir gelecek sağlayabilir. Ülkemizin iklim riski ve kırılganlığı kritik bir seviyededir ve acil önlem alınmazsa, potansiyel can kaybına ve önemli ekonomik maliyetlere yol açacak iklimle ilgili doğal afetlerin artması beklenmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin rekabet gücü, AB ve diğer ülkelerin karbon temelli vergiler uygulaması nedeniyle zayıflayabilir. Bu nedenle, iklim değişikliğiyle mücadele etmek ve Türk bankacılık sektöründe yeşil finans uygulamalarının büyümesini ve devamlılığını sağlamak için acil önlemler alınması kritik önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Bankacılık Sektörü, Yeşil Finans, Sürdürülebilirlik, İklim Değişikliği

Analysis of Green Finance Practices in the Turkish Banking Sector

Abstract

As climate change impacts worsen, it's clear that environmental degradation poses a significant threat to financial stability. Green finance is an approach that combines financial sector capabilities with environmental sustainability to promote environmentally responsible behavior and address interconnected problems. This study examines the green finance practices in Turkish banking sector to address climate change and promote sustainable development. As a result of the study, the following findings and conclusions were made: Green finance practices in Turkish banking sector have grown, but still need improvement in areas such as scaling, standardization, training, risk management, and stakeholder demand. With regulatory support, digitalization, and collaboration, the future of green finance in Turkish banking sector looks promising. By advancing green finance practices in the banking sector and focusing on sustainable development, Türkiye can mitigate climate change risks and secure a more resilient future for its economy and society. Our country's climate risk and vulnerability is at a critical level, and without urgent action, climate-related natural disasters are expected to increase, leading to potential loss of life and significant economic costs. Additionally, Turkey's competitiveness could suffer due to the EU and other countries imposing carbon-based tariffs. Therefore, it is critical to implement urgent measures to combat climate change and promote the growth and continuity of green finance practices in Turkish banking sector.

Keywords: Turkish Banking Sector, Green Finance, Sustainability, Climate Change

Atf İçin / Please Cite As:

Karaş, Z. (2024). Türk bankacılık sektöründeki yeşil finans uygulamalarının analizi. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 9 (2), 289-302. Doi: <https://doi.org/10.58648/inciss.1562413>

¹ Dr.Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi, zeynepkaras@duzce.edu.tr,

 ORCID: 0000-0003-3234-330X

Giriş

Günümüzün çevreye duyarlı ortamında, iklim değişikliğinin kaçınılmaz boyuttaki gerçekliği baskı yaratan bir endişe haline gelmiş, bilimsel kanıtlar arttıkça, küresel ısınmanın ekonomi, toplum ve piyasalar üzerinde küresel ölçekte derin bir etkisi olduğu açıkça görülmeye başlanmıştır. İnsan kaynaklı faaliyetlerin iklim değişikliği üzerindeki yıkıcı etkileri, doğal afetlerin sıklığı ve şiddeti ile çarpıcı bir şekilde yaşanmaya başladığından, iklim değişikliğine yönelik ivedi önlem alınması gerekliliği hemen hemen her gün ülkemiz dâhil her ülkede gündem olmaktadır.

İklim değişikliği konusundaki bilimsel görüş birlikteliği güçlenmeye devam ederken, çevresel bozulma ve iklim değişikliğinin sonuçlarının dünya çapındaki ülkelerin finansal istikrarı üzerinde geniş kapsamlı etkileri olduğu giderek daha açık hale gelmektedir. Artan kanıtlar, aşırı hava olayları, deniz seviyesinin yükselmesi ve yağış düzenindeki değişiklikler gibi iklimle ilgili risklerin finansal sistemlerin, ekonomilerin ve toplumların istikrarı için önemli tehditler oluşturduğunu göstermektedir (FSB,2020). Finans sektörünü çevresel sürdürülebilirlikle birleştiren ve çevre yönetimini teşvik etmek için çeşitli paydaşları bir araya getiren bir finansman yaklaşımına bu noktada ihtiyaç duyulmaktadır. “Yeşil finans” olarak adlandırılan söz konusu yaklaşımda, finans sektörünün sermayeyi harekete geçirme kabiliyetini işletmelerin ve bireylerin operasyonel kabiliyetleriyle bütünleştirerek çevreye duyarlı davranışları teşvik etme ve ortak bir çabayla birbiriyle bağlantılı sorunları ele alma hususları yer almaktadır.

G20 Yeşil Finans Çalışma Grubu, yeşil finansı, genel olarak, çevresel açıdan sürdürülebilir kalkınma bağlamında çevresel fayda sağlayan yatırımların finansmanı olarak tanımlamaktadır. Yeşil finans, enerji verimliliğini artırırken, hava, su ve toprak kirliliğini, sera gazı emisyonlarını ve iklim değişikliğini azaltmayı hedeflemektedir. Yeşil finans, kamu ve özel sektör dâhil olmak üzere çeşitli finansal kurumları ve varlık sınıflarını içermekte ve finansal sistem genelinde çevresel risklerin etkili bir şekilde yönetilmesini gerektirmektedir. Yeşil finans, çevre dostu yatırımları teşvik etmek ve çevreye zararlı olanları azaltmak için çevresel dışsallıkları içselleştirmeyi ve risk algılarını ayarlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsayıcı yaklaşım, sürdürülebilir ve çevreye duyarlı bir gelecek sağlamak için tüm finansal sistemde etkin bir risk yönetimi gerektirmektedir (G20, 2016).

Yeşil finans, iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesine yönelik küresel çabaların önemli bir parçası haline gelmiştir. Hükümetler, finans kurumları ve uluslararası kuruluşlar yeşil finans girişimlerinin teşvik edilmesinde aktif rol oynamaktadır. Dünyanın dört bir yanındaki ülkeler tarafından uygulanmakta olan bazı önlemler şunlardır: yeşil tahvil ihracı, ulusal yeşil finansman stratejilerinin oluşturulması, yeşil yatırım bankaları ve fonlarının oluşturulması, yeşil taksonomilerin geliştirilmesi, kamu-özel ortaklıklarının teşvik edilmesi, vergi indirimleri ve sübvansiyonlar yoluyla yeşil yatırımın teşvik edilmesi, uluslararası iklim finansmanı mekanizmalarına katılım ve finansmanda sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin teşvik edilmesi. Ülkeler, iklim değişikliğiyle mücadelede ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında yeşil finansmanın önemini farkına varmaya başlamıştır. Yeşil tahviller, ulusal stratejiler, kamu-özel sektör ortaklıkları, yeşil bankalar ve uluslararası işbirliğinin bir kombinasyonu yoluyla, ülkeler daha sürdürülebilir, düşük karbonlu ekonomilere geçiş için finansal kaynakları harekete geçirmektedir. Ülkeler politikalarını küresel iklim hedefleriyle uyumlu hale getirdikçe yeşil finansın arkasındaki ivmenin önümüzdeki yıllarda artarak devam etmesi beklenmektedir (Fu, Lu ve Pirabi, 2023; Henry ve North, 2023).

Dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak ülkemiz de, sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki yeşil finansmanı teşvik etme noktasında önemli adımlar atmaktadır. Ülkemizin yeşil finans girişimleri, özellikle 2021 yılında Paris Anlaşması'nı onaylamasının ardından, uluslararası iklim hedefleriyle uyumlu hale gelmeye başlamıştır. Ülkemiz bir taraftan, düşük karbonlu bir ekonomiye geçmeye çalışırken, yeşil finans konusunda da önemli ilerlemeler kaydetmektedir. Yeşil tahviller, ulusal politikalar, uluslararası kuruluşlarla ortaklıklar ve özel sektör katılımı yoluyla Türkiye, yenilenebilir enerjinin yaygınlaştırılması, sürdürülebilir kentsel kalkınma ve daha geniş çevresel sürdürülebilirlik hedeflerini desteklemek

için kaynakları harekete geçirmektedir. Ülkemiz küresel iklim girişimlerine uyum sağlamaya devam ettikçe, yeşil finans, iklim değişikliğini azaltma ve uzun vadeli ekonomik dayanıklılığı teşvik etme stratejisinin önemli bir ayağı olmaya devam edecektir (World Bank Group, 2022; BDDK, 2021).

Türkiye'de bankacılık sektörü, iklim değişikliği ile ilgili artan endişeye yeşil finans uygulamaları geliştirerek yanıt vermeye çalışmaktadır. Hâlâ atılması gereken çok adım olsa da, sektör, yeşil tahviller, sürdürülebilir finansman ürünleri ve çevresel risk değerlendirme araçları sunma konusunda belirli düzeyde ilerleme kaydetmiş durumdadır. Bununla birlikte, konunun ölçeğini ve karmaşıklığını tam olarak ele almak için Türk bankalarının yeşil finans tekliflerini yenilemeye ve genişletmeye devam etmesi gerektiği değerlendirilmektedir (Yaşar ve Demircioğlu, 2024).

Bu çalışmanın temel amacı, iklim değişikliğinden her geçen yıl daha fazla etkilenen ve iklim değişikliğinin sonuçlarından çok daha fazla etkileneneği öngörülen ülkemizin, söz konusu olumsuzluklara daha az maruz kalması için ihtiyaç duyulan yeşil finansın Türk bankacılık sektöründeki güncel durumunu ortaya koyarak, konuyla ilgili farkındalığa, alınacak aksiyonlara katkı sağlamaktır. İklim değişikliğinin ve olumsuz sonuçlarının Dünya'da ve Türkiye'de sürekli gündemde olması nedeniyle, bu inceleme çalışmasının acil önlem alınması gereken bu konuya ilişkin ilgili literatüre önemli bir katkı sağlayacağı ve konuyla ilgili yapılacak gelecekteki araştırmalar için de bir temel oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Makalenin geri kalanı şu şekilde düzenlenmiştir. Aşağıdaki ilk bölüm, iklim değişikliğinin önemi ve iklim değişikliğinin etkilerinin asgari seviyeye indirilmesi için gerekli yeşil finansman konularında bir çerçeve sunmaktadır. İzleyen bölüm, Türk bankacılık sektöründeki yeşil finans uygulamalarının mevcut durumunu detaylarıyla incelemekte, son bölüm ise bu inceleme çalışmasının kısa bir özetini sunarak önerilerde bulunmaktadır.

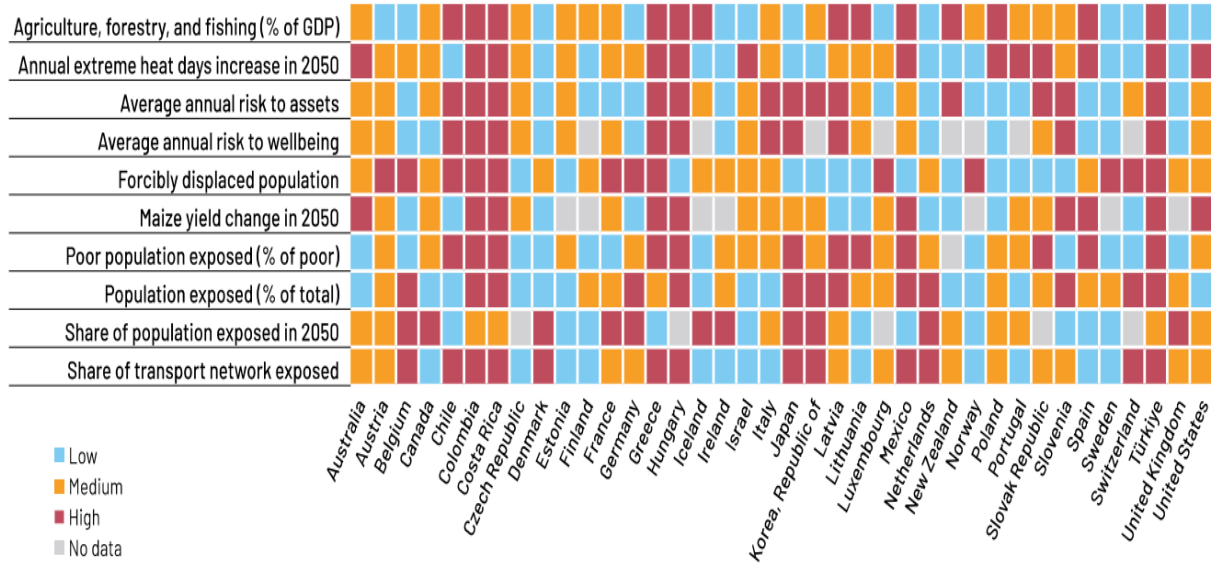
Kavramsal Çerçeve

2015 yılında Birleşmiş Milletler (BM) tüm üye devletleri tarafından kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi, hem şimdi hem de gelecekte insanlar ve gezegen için barış ve refahın sağlanmasına yönelik ortak bir çerçeve sunmaktadır. Özünde, küresel bir ortaklık aracılığıyla gelişmiş ve gelişmekte olan tüm uluslar için acil bir eylem çağrısını temsil eden 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi (SKH) yer almaktadır. Bu 17 hedef, yoksulluğun ortadan kaldırılması ve diğer zorlukların ele alınmasının yanı sıra sağlık, eğitim ve ekonomik büyümenin iyileştirilmesine yönelik çabaların sürdürülmesi ve aynı zamanda iklim değişikliğinin ele alınması ve gelecek nesiller için okyanusların ve ormanların korunması gerektiğini vurgulamaktadır. 17 SKH'den birisinin direkt olarak iklim değişikliği ile alakalı olmasının yanı sıra, söz konusu SKH'lerden 12'si doğrudan iklim değişikliği konusunda harekete geçilmesini içermektedir (UN, 2015).

12 Aralık 2015 tarihinde Paris'te düzenlenen COP 21'de UNFCCC ("United Nations Framework Convention on Climate Change") tarafları, iklim değişikliğiyle mücadele etmek ve sürdürülebilir, düşük karbon ayak izi içeren bir gelecek için gerekli eylem ve yatırımları hızlandırmak üzere tarihi Paris Anlaşması'na varmışlardır. Paris Anlaşması, UNFCCC'yi temel almakta, gelişmekte olan ülkelere daha fazla destek sağlamaya odaklanarak, iklim değişikliğini ele almak ve etkilerine uyum sağlamak için ilk kez tüm ulusları ortak bir çabada birleştirmektedir. Paris Anlaşmasının temel hedefi, bu yüzyıldaki küresel sıcaklık artışını sanayi öncesi seviyelerin 2°C altında tutmak ve artışı 1.5°C ile sınırlandırmaya çalışmaktır. Bu iddialı hedeflere ulaşmak için anlaşma, gelişmekte olan ve kırılgan ülkelerin ulusal hedefleri doğrultusunda mali kaynakların seferber edilmesini, yeni bir teknoloji çerçevesi oluşturulmasını ve kapasite geliştirme çabalarının güçlendirilmesini gerektirmektedir (UNFCCC, 2015).

Türkiye'nin coğrafi, iklimsel ve sosyoekonomik koşulları, ülkemizi iklim değişikliği ve çevresel tehlikelerin etkilerine karşı özellikle hassas kılmaktadır. Diğer OECD ülkelerindeki 10 üzerinden 2'lik ortalamalarla karşılaştırıldığında, ülkemiz 10 iklim kırılganlığı boyutundan 9'unda oldukça kırılgan bir konumdadır (Şekil 1.). Bu kırılganlık, aşırı sıcak gelecek gün

sayısında beklenen artış ve nüfusun iklim etkilerine maruz kalması (örneğin, sellere maruz kalan nüfusun payı) gibi iklim faktörlerinin yanı sıra tarımın ekonomideki payı gibi sosyoekonomik faktörlerin birleşiminden kaynaklanmaktadır (World Bank Group, 2022).

Şekil 1. Türkiye ve Diğer OECD Ülkelerinde İklim Riski ve Kırılganlığı

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle iklim değişikliğinden en çok etkilenen ülkeler arasında yer almakta, yeşil büyüme politikası izlemekte ve özel koşulları ve ulusal yetenekleriyle iklim değişikliğiyle mücadelede yönelik küresel çabalara katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye, Paris Anlaşması'nı 22 Nisan 2016 tarihinde imzalamış ve 7 Ekim 2021'de onaylamıştır. Türkiye, sera gazı emisyonlarını, 2012 yılı referans yılı olarak alındığında 2030 yılına kadar %41 oranında azaltacağını, 2053 yılına kadar net sıfır emisyon hedefine ulaşmak için her türlü çabayı göstereceğini beyan etmiş olup, net sıfır emisyon hedefini yakalamak için ekonomi genelinde kapsamlı ve güçlü bir yeni politika ve strateji paketi uygulama noktasında da çaba göstermektedir (UNFCCC, 2023).

"İnsanlık için kırmızı alarm" veren BM Genel Sekreteri'nin de ilan ettiği üzere, dünya ciddi bir iklim kriziyle karşı karşıya durumda olup, sera gazı emisyonlarının durmaksızın artması yıkıcı sonuçlar doğurmakta, küresel çapta yaşamları, ekonomileri, sağlığı ve gıda güvenliğini tehlikeye atmaktadır. Paris Anlaşması'nın küresel ısınmayı sanayi öncesi seviyelerin 2°C altında sınırlama hedefine rağmen, dünya bu hedefe ulaşmaktan hala çok uzak bir noktadadır. 1970-2018 dönemi gözletilerek küresel ölçekte sera gazı salınımına yönelik yapılan bir çalışmada; Dünya'daki toplam sera gazı salınımında Çin %27.8, ABD %12.7, Hindistan %7.3'lük oranla ilk üç sırayı paylaşmakta, Türkiye ise %1.2'lik oranla 15. sırada yer almaktadır. Sera gazı salınımı bakımından; ABD, Rusya Federasyonu, Japonya ve Almanya durağan bir seyir gösterirken, İngiltere, Ukrayna, Romanya ve Danimarka azalma eğiliminde, Çin, Hindistan, Brezilya, Endonezya ve Türkiye ise yükseliş seyrinde görülmektedir. Tüm ülkeler göz önüne alındığında, sera gazı salınımı açısından; ülkelerin çok büyük çoğunluğu yükseliş eğiliminde iken, çok az sayıdaki ülke ise düşüş eğilimindedir. Bu tablo da, dünyamızın ne kadar önemli bir problemle karşı karşıya olduğunu göstermektedir (UNEP, 2021).

Dünyanın en büyük varlık yöneticisi BlackRock, iklim krizinin, finansı tamamıyla yeniden şekillendirecek kadar ciddi hale geldiğini 14 Ocak 2020'de açıklamış ve BlackRock CEO'su Larry Fink, yıllık mektubunda BlackRock'un pay sahibi olduğu şirketlere, Paris Anlaşması'nın küresel ısınmayı 2°C altında sınırlama hedeflerine uyum sağlama çağrısını yapmış ve ilerleme kaydedememeleri halinde söz konusu şirketlerin yönetim kurulu üyelerini sorumlu tutacağı uyarısında bulunmuştur. Bu eğilim kapsamında; Goldman Sachs ve BNP Paribas gibi büyük bankalar politikalarını kömür, katranlı kum ve petrol çıkarma amaçlı hidrolik kırma projelerini finanse etmekten uzaklaştırmış, Liberty Mutual ve The Hartford gibi sigorta şirketleri de kömür

ve katran kumu projelerini sigortalamayı bırakmıştır. Yakın zamanda yapılan kurumsal taahhütler arasında, 2030 yılına kadar, Microsoft'un karbon negatif olma sözü vermesi ve Starbucks'ın emisyonlarını ve atıklarını yarıya indirmeyi hedeflemesi yer almaktadır. BlackRock'ın bu bildirisi, finans sektörünün değişen iklim gerçekliğine uyum sağlaması gerektiğini vurgu yaparak önemli bir değişime işaret etmektedir (McKibben, Connon ve Sulakshane, 2020).

Günümüz küresel ekonomisi, özellikle yeşil enerji de dahil olmak üzere uzun vadeli ve altyapı projelerine yapılan düşük yatırım oranı nedeniyle sektöre uğramaktadır. 2008 mali krizinden önce, yüksek gelirli ülkelerde büyüme, konut ve özel tüketim tarafından yönlendiriliyor iken, kriz sırasında bu sektörler çökmüş ve yatırım boşluğu dolduramamıştır. Bu duruma, merkez bankaları faiz oranlarını düşürerek karşılık vermiş, bu da hisse senedi ve tahvil fiyatlarını artırmış ve tüketimi ve bazı yatırımları teşvik etmiştir. Ancak bu strateji sınırlarına ulaşmış, yatırım kalitesini artırmadan spekülasyon borçlanmaya ve daha yüksek kaldıraçta yol açmıştır. Buna rağmen, özellikle yeşil enerji alanındaki uzun vadeli yatırımlar, özel sektörün düşük getiri ve yüksek riskler nedeniyle yatırım yapma konusundaki isteksizliği nedeniyle yetersiz kalabilmektedir. BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmak için yeşil tahviller, yeşil bankalar, karbon piyasası araçları ve toplum temelli yeşil fonlar gibi toplu olarak yeşil finans olarak bilinen yenilikçi finansal araçlara ve politikalara ihtiyaç bulunmaktadır (Sachs vd, 2019).

İklim değişikliğinin etkileri ile mücadelede; sürdürülebilir finans taksonomileri, sürdürülebilir finansın büyümesini hızlandırmada önemli bir potansiyele sahiptir. Taksonomilerin kilit bir yönü, sürdürülebilir bir ekonomiye geçiş için özel finansmanı harekete geçirmek üzere sürdürülebilir finansmanı ölçeklendirmektir. Bunu başarmak için, taksonomilerin sürdürülebilir yatırımlara yönelik finansal akışları etkili bir şekilde teşvik edecek ve bu geçişi destekleyecek şekilde tasarlanması çok önemlidir. Sürdürülebilir finans için bir taksonomi, bir finansal varlığın belirli sürdürülebilirlik hedeflerine ne ölçüde katkıda bulunduğunu değerlendirmek için kullanılacak bir kriter çerçevesidir. Birincil amacı, yatırımcılara ve diğer paydaşlara net bir sinyal vermek, bir varlığın sürdürülebilirlik faydalarını değerlendirmek için gereken bilgi türünü belirleyerek ve belirli sürdürülebilirlik hedeflerine verdiği desteğe göre kategorize ederek bilinçli kararlar almalarını sağlamaktır. Finans taksonomileri, BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile Paris Anlaşması kapsamında belirlenen üst düzey hedeflerin gerçekleştirilmesini destekleyebilir niteliktedir (Ehlers, Gao ve Packer, 2021).

Yatırımcılara iklim değişikliğinin azaltılması, adaptasyonu ve doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunan faaliyetler hakkında net bilgi sağlamak çok önemlidir. Taksonomiler, ekonomik faaliyetleri çevresel etkileri ve sürdürülebilirliklerine göre kategorize etmek için kriterler ve göstergeler oluşturan sınıflandırma sistemleri olarak hizmet eder. Esasen, finansal fonların sürdürülebilirlik hedeflerine göre sınıflandırılmasına yardımcı olurlar, piyasaya kesinlik sunarken yeşil aklama ("greenwashing") ve sosyal aklama ("social washing") gibi uygulamaları önlerler. Yeşil, sürdürülebilir veya iklim finansmanı için taksonomilerin geliştirilmesi, yeşil bir finansal sistemin şekillendirilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Finans sektörü, başta iklim değişikliği olmak üzere çevresel kaygıları temel faaliyetlerine entegre etmeli ve çevresel ve iklim faktörleriyle ilgili risk ve fırsat analizlerini tutarlı bir şekilde yürütmelidir (GIZ, 2022).

Finans taksonomisi ve sürdürülebilir çevresel sonuçları teşvik eden finansal faaliyetleri ifade eden yeşil finans, finansal ürünleri, projeleri ve faaliyetleri çevresel sürdürülebilirliklerine göre sınıflandıran çerçeve aracılığıyla birbiriyle bağlantılıdır. Finans taksonomisi, neyin çevresel açıdan sürdürülebilir olarak nitelendirileceğine dair net kılavuzlar sunarak yeşil finansın temelini oluşturmakta, bu da yeşil veya sürdürülebilir olarak pazarlanan yatırımların belirli kriterleri karşılamasını sağlayabilmektedir. Sürdürülebilir finans için bir taksonomi, finansal varlıkların çevresel, sosyal ve yönetim özelliklerine göre sınıflandırılması ve kategorize edilmesi için kritik bir araçtır ve bu da yeşil finansın büyümesi için gereklidir.

Karbondan arındırılmış bir ekonomiye geçiş, sera gazı emisyonlarını azaltmayı ve işletmelerin iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamasına yardımcı olmayı amaçlayan çabaları finanse etmek için yeşil finansmana önemli ölçüde odaklanarak sermaye yatırımlarında olağanüstü bir artış gerektirmektedir. Gerekli finansmana ilişkin tahminler farklılık gösterse de, hepsi olağanüstü bir büyüklüğe işaret etmektedir. G20, sürdürülebilir kalkınma ve iklim hedeflerine ulaşmak için önümüzdeki 15 yıl içinde 90 trilyon dolarlık bir küresel yatırımın gerekli olacağını tahmin etmekte iken, Uluslararası Enerji Ajansı, sadece enerji sektöründe gerekli olan kümülatif yatırımın 53 trilyon dolar gibi şaşırtıcı bir rakam olacağını belirtmektedir (Hayes ve Jafri, 2020).

SHURA (2022) Enerji Dönüşümü Merkezi tarafından yapılan bir çalışmada; iklim değişikliği ile mücadele kapsamında ülkemizde enerji dönüşümü yatırım ihtiyacının 2022-2030 dönemi için 135 milyar ABD doları, finansman ihtiyacının ise 107 milyar ABD doları civarında olacağı öngörülmektedir. 2002-2020 dönemi ortalaması referans alındığında, 2022-2030 dönemi için gereken yıllık yatırım tutarı yaklaşık 2 kat, öz kaynak dışı finansman ihtiyacı ise 2,5 kat daha yüksek olacağı tahmini yapılmaktadır. Türkiye'nin 2030 yılına kadar enerji dönüşümü için ihtiyaç duyacağı finansman, bu dönemde yaratılabilecek küresel kaynakların sadece yüzde 0,5'i kadardır. Türkiye düşük karbonlu ve yüksek katma değerli üretim ile enerji dönüşümüne yönelerek ihtiyaç duyduğu kaynaklara erişebilecektir. Bu stratejinin hayata geçirilmesi için etkin, orta-uzun vadeli, maliyet etkin ve hedeflerle uyumlu bir yeşil finansman stratejisine ihtiyaç duyulacaktır.

Türkiye'de, karbon yoğun ilk beş sektör olan enerji, imalat, ulaştırma, toptan ticaret ve tarım, toplam banka kredilerinin yaklaşık %49'unu oluşturmaktadır. Bu arada, imalat, toptan ticaret ve ulaştırma Türkiye'nin GSYH'sinin yaklaşık %49'una katkıda bulunmakta ve ihracat gelirinin başlıca kaynaklarını oluşturmaktadır. Ancak, yüksek karbon yoğunlukları bu sektörleri ve onları finanse eden bankaları önemli iklimle ilgili geçiş risklerine maruz bırakmaktadır. 2023 Ekim ayında kabul edilmesi, geçiş aşaması 2023 ile 2025 yılları arasında olması ve 2026'dan itibaren kesin olarak uygulanması planlanmış olan AB Karbon Sınır Ayarlama Mekanizması (CBAM-“Carbon Border Adjustment Mechanism”), karbon ayak izlerine dayalı olarak seçilen ithalatlara daha yüksek tarifeler uygulayacaktır. Bu durum, özellikle Türkiye'nin ihracatının %41'inin AB'ye yapıldığı düşünüldüğünde, Türk ihracatının rekabet gücünü azaltabilecektir (Norris vd, 2023). CBAM, AB üyesi olmayan üreticilerin emisyonlarını azaltmaları için teşvikler yaratan yeni bir düzenleme olup, AB politikalarının AB iklim hedefleriyle (net sera gazı emisyonlarının 2030 yılına kadar en az %55 oranında azaltılması) uyumlu olmasını sağlamak üzere mevcut AB yasalarının gözden geçirilmesi ve güncellenmesine yönelik bir dizi tekliften oluşan “Fit for 55” olarak bilinen paketin önemli bir parçasıdır (EC, 2024).

Dünya Bankası Grubu'nun Türkiye için hazırladığı Ülke İklim ve Kalkınma Raporu (CCDR-Country Climate and Development Report) analizi, CBAM'in tasarımına bağlı olarak seçilmiş sektörlerde ihracatta güçlü düşüşler olacağını ve sektörler arasında dolaylı bir fiyat etkisi oluşacağını göstermektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, CBAM'in makroekonomik düzeyde sınırlı etkileri olacak, fakat bazı kilit sektörler, hem sektör içinde hem de sektörler arasında yapı ayarlamalarını kolaylaştırmak için harekete geçilmesini gerektirecek şekilde daha düşük üretim ve istihdamla karşı karşıya kalacaktır (World Bank Group, 2022).

Ülkemiz, sürdürülebilirlik taahhütlerini desteklemek ve Yeşil, Sosyal ve Sürdürülebilir Finansman Araçlarını nasıl oluşturmayı amaçladığını ortaya koymak için bu Sürdürülebilir Finansman Çerçevesini oluşturmuştur. Bu Çerçeve ve bu Çerçeve kapsamında sağlanabilecek finansman ile Türkiye, Sürdürülebilir Finansman piyasasının hem yurt içinde hem de uluslararası düzeyde gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Ülkemiz, bu Çerçeveyi Yeşil, Sosyal veya Sürdürülebilirlik Tahvilleri, Sukuklar, Krediler ve diğer borçlanma araçlarının (“Sürdürülebilir Finansman Araçları”) ihracı için temel olarak kullanma amacındadır. Türkiye, ayrıca Sürdürülebilir Finansman Araçlarının, Türkiye'deki sürdürülebilir dönüşümü hızlandırmak için uluslararası finansmana erişimini geliştireceğini öngörmektedir (HMB, 2021).

Sürdürülebilir finansın küresel ölçekte başarısı için bankacılık sektörünün katılımı hayati önem taşımaktadır. Borç alanlar ve borç verenler arasında aracı görevi gören Bankalar, çeşitli risk profillerine sahip finansal ürün ve hizmetleri yarattıkları ve yönettikleri için yatırımları finanse etmek için çok iyi bir konumda bulunmaktadırlar. Bankalar, sahip oldukları finansal güç ve yatırım kararları ile çevreye zarar veren sektörlerin veya işletmelerin finansmanı üzerinde etkili olabilirler. Bu yenilikçi yaklaşım, sürdürülebilirlik ve yeşil finans girişimlerine büyük ilgi gösteren Türk bankacılık sektörü için büyük önem taşımaktadır. Hükümetin yeşil projelere yönelik vergi teşvikleri ve sübvansiyonlar gibi yeşil finans girişimlerini desteklemesi, belirtilen amaçlara erişilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Ayrıca, yeşil finans ürünleri ve uygulamaları için standartlaştırılmış tanımlar ve çerçeveler oluşturulmasında uluslararası kuruluşlar ve düzenleyici kurumlarla işbirliği çok önemli olacaktır.

Türk Bankacılık Sektöründeki Yeşil Finans Uygulamaları

Türk finans sektöründe çok önemli bir rolü bulunan bankacılık sektörü, iklim değişikliği bağlamında kaynak tahsisindeki kritik fonksiyonu nedeniyle hem zorluklarla hem de bazı fırsatlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu çerçevede, birçok bankanın son dönemde yeşil finans alanında strateji ve politikalar geliştirme ile kurumsal kapasite oluşturma noktasında gayret gösterdiği gözlenmektedir. Bununla birlikte, özellikle iklimle ilgili risklerin finansal kurumlar ve daha geniş finansal sistem üzerindeki etkilerinin etkin bir şekilde yönetilmesi ve sürdürülebilir bir ekonomiye geçişi desteklemek amacıyla tasarrufların harekete geçirilmesi konularında ilerleme kaydedilmesi için önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Bunu başarmak için bir 'Türk Bankacılık Sektörü Sürdürülebilir Strateji' belgesi geliştirileceği ve kamuoyuna açıklanacağı T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından 2021 yılında ilan edilmiştir. Bu belge, sektörün geçmiş deneyimleri, mevcut ihtiyaçları, ulusal taahhütler ve önceliklerin yanı sıra uluslararası standartlar ve en iyi uygulamaları da dikkate alarak bankacılık sektöründe yeşil finansmanı da içeren sürdürülebilir finans uygulamalarının geliştirilmesi ve teşvik edilmesi için bir yol haritası içerecektir (Ticaret, 2021).

Sürdürülebilir Bankacılık ve Finans Ağı (Sustainable Banking and Finance Network-SBFN) tarafından yayınlanan 2021 yılı gelişim raporuna göre; Türkiye'nin sürdürülebilir/yeşil bankacılıkta, "Uygulama (Implementation)" aşamasının "Gelişmekte Olan (Developing)" alt aşamasından "İlerleyen (Advancing)" alt aşamasına geçtiği belirtilmektedir (Şekil 2). Türkiye Bankalar Birliği (TBB), 2021 yılında Bankacılık Sektörü için Sürdürülebilirlik Kılavuzunu güncelleyerek, uluslararası kabul görmüş uygulamalarla daha fazla uyum sağlamış, iklim ve finansal kapsayıcılığı da kılavuza dâhil etmiştir. Türkiye'nin sürdürülebilir finans çerçevesi uygulanmaya başlanmış olup, rehberlik ve kılavuzlar, raporlama gibi şablonlar ile eğitim araçları oluşturulmuş, mali kurumlar da tutarlı raporlama şablonları doğrultusunda sürdürülebilir finansman uygulamasına ilişkin raporlama yapmaya başlamıştır (SBFN, 2022).

Şekil 2. Ülkeler Bazında Bankacılık Sektörünün Sürdürülebilir/Yeşil Finans Konusundaki İlerlemeleri

SBFN tarafından yayınlanan 2021 yılı gelişim raporuna göre Türk Bankacılık sektöründeki sürdürülebilir/yeşil finans konusundaki gelişmeler aşağıdaki tablodaki gibi özetlenmiştir (SBFN, 2022).

Tablo 1. Türk Bankacılık Sektöründeki Sürdürülebilir/Yeşil Finans Konusundaki Gelişmeler

Yıl	Gelişmeler
2014-2015	<ul style="list-style-type: none"> TBB, Bankacılık Sektörü için Sürdürülebilirlik Kılavuzunu yayınlamıştır.
2018	<ul style="list-style-type: none"> BDDK; Türk Bankacılık Sektörü Sürdürülebilirlik Araştırması ve Sürdürülebilirlik Raporu'nu hazırlamış, 26 banka, bir iç sürdürülebilirlik Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ÇSY) stratejisi veya politikası oluşturmuş, 15 banka, genel iklim riskleri ve/veya iklim riskini yönetme yaklaşımı hakkında rapor vermeye başlamış, 10 banka, çevresel/iklim riskiyle ilgili senaryo analizi ve/veya stres testi yapmış, 4 banka, TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosure) standartlarına uygun raporlama yapmaya başlamıştır.
2020	<ul style="list-style-type: none"> Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesini yayınlamıştır. BDDK, bankaların ÇSY faktörleri ve ilgili riskler ile çevresel açıdan sürdürülebilir kredilendirme konusundaki beklentilerini de ortaya koyan Kredi Açma ve İzleme Süreçleri Kılavuzunu yayınlamış, TBB, Bankacılık Sektörü için Sürdürülebilirlik Kılavuzunu iklim değişikliği ve finansal kapsayıcılığı içerecek şekilde güncellemiş,
2021	<ul style="list-style-type: none"> Ticaret Bakanlığı, sürdürülebilir finansın geliştirilmesi için bir yol haritası öngören Yeşil Anlaşma Eylem Planını yayınlamıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı, yeşil finans faaliyetlerinin teşvik edilmesini temel bir hedef olarak tanımlayan Ekonomik Reform Eylem Planını açıklamıştır. Ayrıca, Ticaret Bakanlığı (BDDK), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Merkez Bankası ve Sermaye Piyasası Kurulu'nun da yer aldığı Finansal Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu kurulmuştur.

Ülkemiz, Türk bankacılık sektörünün yeşil finansmana erişim sağlayabilmesi, küresel kurumlarla ağ oluşturması ve işbirliği yapabilmesi ve Paris Anlaşması gibi küresel hedeflerle uyumlu bir şekilde ilerleyebilmesi için UNEP FI (United Nations Environment Program Finance Initiative) ve GEF (Green Economy Financing Facility) gibi oluşumlar içerisinde yer almış ve Türk Bankacılık sektöründen bankalar bahse konu oluşumlara üye olarak belirli seviyelerde aksiyon almaya başlamışlardır.

UNEP'in himayesinde 1992 yılından bu yana faaliyet gösteren UNEP FI, ticari bankalar, yatırım bankaları, risk sermayedarları, varlık yöneticileri ve çok taraflı kalkınma bankaları ve ajansları da dahil olmak üzere geniş bir yelpazedeki finans kuruluşlarını bir araya getirerek çevresel hususların finans sektörünün faaliyet ve hizmetlerinin tüm yönlerine entegre edilmesini teşvik edilmesi amacıyla kurulmuş olup, Türk bankacılık sektöründen; Akbank T.A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Şekerbank, Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş., Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., UNEP FI'nin 2019 yılı itibarıyla üyesi durumundadır (UNEP FI, 2024). UNEP FI üyesi olmak, sürdürülebilirlik konusunda finans kuruluşları ve Türk bankacılık sektörü için oldukça değerlidir. Bu durum, güvenilirliği ve itibarı artırırken, paydaşlar arasında küresel tanınırlık ve güven de sağlamaktadır.

EBRD ("European Bank for Reconstruction and Development"), Türkiye'nin çevresel açıdan sürdürülebilir, düşük karbonlu ve iklime dirençli bir ekonomiye geçişini yeni bir Yeşil Ekonomi Finansman Programı (GEFF) aracılığıyla desteklemekte olup, programın adı GEFF Türkiye olarak anılmaktadır. GEFF Türkiye, 29 ülkede 206 yerel finans kuruluşundan oluşan bir ağ aracılığıyla faaliyet gösteren ve 6,6 milyar Avro'nun üzerinde EBRD finansmanı ile desteklenen GEFF programının 2010 yılından itibaren bir parçasıdır. GEFF Türkiye, Türkiye'de uygulanan SEFF ("Sustainable Energy Financing Facilities" -Sürdürülebilir Enerji Finansman Olanakları) programlarının (MidSEFF, TurSEFF ve TuREEFF) geçmişine dayanmaktadır. Bu üç program kapsamında 2010 yılından bu yana 9.000'in üzerinde sürdürülebilir enerji ve kaynak verimliliği projesine 2,5 milyar Avro'nun üzerinde finansman sağlanmıştır. GEFF Türkiye anlaşmalı finans kurumları: Akbank T.A.Ş., Denizbank A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., İng Bank A.Ş., QNB Finansbank A.Ş., Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'dir (GEFF Türkiye, 2024; GEFF, 2024).

Türkiye Orta Ölçekli Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı-MidSEFF (Mid-size SEFFF), EBRD tarafından Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Komisyonu'nun desteğiyle 2011 yılında geliştirilmiştir. MidSEFF aracılığıyla, Türkiye'deki katılımcı finans kuruluşlarına, özel sektöre "Güneş, hidroelektrik, rüzgar, jeotermal ve atıktan enerji dâhil olmak üzere yenilenebilir enerji alanında orta ölçekli yatırımlar ile su tasarrufu ve atık minimizasyonu projeleri de dâhil olmak üzere kaynak verimliliği projelerinin" finansmanı amacıyla kredi vermeleri için fon sağlanmıştır. Akbank T.A.Ş., Denizbank A.Ş., QNB Finansbank A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O., Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş., programa 2011 yılı itibarıyla dahil olan bankalardır (MidSEFF, 2024).

Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı TurSEFF (Türkiye seff), kamu ve özel sektör tarafından uygulanacak sürdürülebilir enerji ve kaynak verimliliği yatırımlarına yönelik finansman sağlamak amacıyla EBRD tarafından oluşturulmuş diğer bir programdır. TurSEFF 2010 yılından bugüne kadar 2.248 projeye 719 milyon EUR değerinde finansman sağlamış ve 616 MW yenilenebilir enerji gücü kurulmasını destek sağlamıştır. Programa dahil olan bankalar; Akbank T.A.Ş., BNP Paribas, Denizbank A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., QNB Finansbank A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.'dur (TurSEFF, 2024).

Türkiye Konutlarda Enerji Verimliliği Finansman Programı-TuREEFF ("Turkish Residential Energy Efficiency Financing Facility"), konut düzeyinde enerji verimliliği yatırımlarının finansmanı için EBRD tarafından geliştirilmiş ve Temiz Teknoloji Fonu ("Clean Technology Fund") ve AB tarafından desteklenmiştir. TuREEFF 300 milyon ABD Doları tutarında bir fondan oluşmaktadır. Finansman, ev sahipleri, inşaat KOBİ'leri ve yüksek enerji verimli cihaz ve malzeme satıcıları dâhil olmak üzere özel sektör konut paydaşlarına kredi vermek için programa

dahil olan bankalara sunulmuştur. Krediler, TuREEFF'e dahil Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Şekerbank, Türkiye İş Bankası A.Ş. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. tarafından sağlanmıştır (TuREEFF, 2024).

Yukarıda belirtilen programlar çerçevesinde Türkiye'deki bazı bankaların yeşil finans kapsamında sağladığı imkânlarla yönelik örnek uygulamalar, konuya derinlik kazandırılması açısından, aşağıda sunulmuştur.

EBRD ve Temiz Teknoloji Fonu tarafından ortaklaşa finanse edilen Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), GEFF Türkiye kapsamındaki ilk yeşil kredi hattı olan 53,5 milyon Avro tutarında kredi anlaşmasının 2022 yılında imzalamıştır. Kredi, Türkiye'de 2010 yılından bu yana faaliyet gösteren TurSEFF programının başarısı üzerine inşa edilmiştir. TSKB, bu kredi ile şirketlere enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve iklim dayanıklılık önlemlerini geliştirmeleri için yeşil kredi limitleri sağlayacaktır (Zgheib, 2022).

EBRD, DenizBank'ın mevcut Çeşitlendirilmiş Ödeme Hakları ("Diversified Payment Rights") programı kapsamında DenizBank A.Ş.'ye 143,25 milyon ABD doları değerinde finansman sağlamasını 30 Kasım 2022'de onaylamıştır. Finansman farklı programlar arasında şu şekilde bölünmüştür: GEFF kapsamında 88,25 milyon ABD doları (bunun 5,75 milyon doları Temiz Teknoloji Fonu tarafından eş finansman olarak temin edilmiştir); İş Hayatında Kadın II kapsamında 27,5 milyon ABD doları ve Afet Müdahale Çerçevesi kapsamında 27,5 milyon ABD doları. Proje, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, iklim direnci tedbirleri ve diğer alanlarda yeşil ekonomi yatırımlarını desteklemeyi GEFF kapsamında hedeflemektedir. Fonlar ayrıca, Türkiye için yeşil teknoloji seçim aracının kriterlerine uyan malzeme ve ekipmanların satıcı ve üreticilerine aktarılabilir niteliktedir (EBRD, 2022).

Yapı Kredi Leasing, EBRD ile 52.8 milyon Avro'luk, 2 yıl vadeli finansman anlaşmasını, yeşil ekonomiyi desteklerken, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerjiyi odağına alan şirketleri finanse ederek sürdürülebilir ekonomiye katkı sağlamak amacıyla, Ekim 2023'te imzalamıştır. EBRD ile GEFF kapsamında imzalanan anlaşmayla birlikte Yapı Kredi Leasing, kaynaktan pay alan ilk Türk leasing şirketi olmuştur (YapıKrediLeasing, 2023).

EBRD, yeşil yatırımlar ve kadın liderliğindeki KOBİ'ler için finansman fırsatlarını artırmak amacıyla Temiz Teknoloji Fonu'ndan 5 milyon ABD Doları fon ile birlikte ayrıca 100 milyon Avro'luk bir finansman paketi anlaşması ING Türkiye'ye ve ING Leasing ile Kasım 2023'te imzalanmıştır. Anlaşmaya göre, kadınların reel ekonomiye katılımını güçlendirmek amacıyla EBRD'nin Women in Business programı kapsamında kadın liderliğindeki KOBİ'lere 15 milyon Avro'luk kredi ING Türkiye aracılığıyla, ING Leasing'e de GEFF kriterlerine uygun olarak kullanılmak üzere 5 milyon Avro kredi sağlanmıştır (Sarı, 2023).

Sonuç

Mevcut 1.2°C'lik küresel ısınma büyük ölçüde insan faaliyetlerinden kaynaklanmakta ve beklenenden daha hızlı gerçekleşmektedir. Bu ısınma, daha sık ve şiddetli sıcak hava dalgaları, kuraklıklar, seller, kasırgalar ve yükselen deniz seviyeleri gibi çeşitli iklim etkilerini şimdiden tetiklemiş durumdadır. Isınmanın, Paris Anlaşması ile belirlenmiş üst sınır olan 1.5°C'yi aşması, daha aşırı hava koşullarına, yükselen deniz seviyelerine, ekosistem hasarına, gıda ve su güvenliğine yönelik tehditlere ve artan sağlık risklerine yol açabilecektir. Türkiye için bu durum muhtemelen, daha da artan sıcaklıklara, artan kuraklıklara ve yükselen deniz seviyelerine, daha sık ve yoğun aşırı hava koşullarına yol açacaktır.

Bu çalışmada, iklim değişikliğinin çevre üzerindeki yıkıcı etkisi ve etkilerini hafifletmek için acil eylem ihtiyacına ilişkin artan endişeler nedeniyle, iklim değişikliğinin yönetilmesinde ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesinde yeşil finansın Türk bankacılık sektöründeki uygulamaları analiz edilmiştir. Türkiye'nin iklim riski ve kırılganlığı ile ilgili Şekil 1.'de sunulan verilerin, 10 iklim kırılganlığı boyutundan 9'unda en yüksek kırılganlık, 1'inde de ortalamamın üzerinde kırılganlık sergilemesi ve durumun alarm verici boyutta olması nedeniyle, Türk bankacılık sektörünün sağlayacağı yeşil finansın, çevresel açıdan sürdürülebilir kalkınmanın

teşvik edilmesindeki ve karbon emisyonlarının azaltılmasındaki rolü vurgulanmaya gayret gösterilmiştir.

Bu inceleme çalışması sonucunda, önemli olduğu değerlendirilen aşağıdaki tespitler yapılmıştır:

- Sürdürülebilir Bankacılık ve Finans Ağı (SBFN) tarafından yayınlanan 2021 yılı gelişim raporuna göre; Türkiye'nin sürdürülebilir/yeşil bankacılıkta, "Uygulama (Implementation)" aşamasının "Gelişmekte Olan (Developing)" alt aşamasından "İlerleyen (Advancing)" alt aşamasına geçtiği belirtilmektedir.
- Türkiye, yeşil finans için düzenleyici bir çerçeve oluşturma konusunda önemli adımlar atmıştır. Paris Anlaşması'nın 2021 yılında onaylanması ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın adının, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirilmesi, ülkenin iklim değişikliği eylem planlarına olan bağlılığının altını çizmektedir. Türkiye, düzenleyici girişimler yoluyla yeşil finansmanı aktif bir şekilde teşvik etmektedir. TBB, SPK ve BDDK konuyla ilgili 2018 yılı itibarıyla bahse konu düzenleyici girişimlere ilişkin Tablo 1.'de verilen düzenlemeleri yapmıştır.
- AB Karbon Sınır Ayarlama Mekanizması-CBAM, AB üyesi olmayan üreticilerin emisyonlarını azaltmaları için teşvikler yaratan yeni bir düzenleme olup, AB politikalarının AB iklim hedefleriyle (net sera gazı emisyonlarının 2030 yılına kadar en az %55 oranında azaltılması) uyumlu olmasını sağlamak üzere mevcut AB yasalarının gözden geçirilmesi ve güncellenmesine yönelik bir dizi tekliften oluşan "Fit for 55" olarak bilinen paketin önemli bir parçasıdır. CBAM, karbon ayak izlerine dayalı olarak seçilen ithalatlara daha yüksek tarifeler uygulayacaktır. Bu durum, özellikle Türkiye'nin ihracatının %41'inin AB'ye yapıldığı düşünüldüğünde, gerekli önlemler süratle alınmadığı takdirde ülkemiz ihracatının rekabet gücünü azaltabilecektir.
- SHURA (2022) Enerji Dönüşümü Merkezi tarafından yapılan bir çalışmada; iklim değişikliği ile mücadele kapsamında ülkemizde enerji dönüşümü yatırım ihtiyacının 2022-2030 dönemi için 135 milyar ABD doları, finansman ihtiyacının ise 107 milyar ABD doları civarında olacağı öngörülmüştür. 2002-2020 dönemi ortalaması referans alındığında, 2022-2030 dönemi için gereken yıllık yatırım tutarı yaklaşık 2 kat, öz kaynak dışı finansman ihtiyacı ise 2,5 kat daha yüksek olacağı tahmini yapılmıştır.
- Türk bankaları, yeşil finansmanı faaliyetlerine entegre etmeye başlamıştır. İlk çabalar, öncelikle banka kredileriyle desteklenen yenilenebilir enerji yatırımlarına odaklanmıştır. Yeşil finans, Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadele ve sürdürülebilir kalkınmayı destekleme stratejisinin önemli bir bileşeni olup, yeşil finansmanı teşvik etmek için yeşil tahvil ihracı, ulusal yeşil finans stratejisinin oluşturulması ve uluslararası kuruluşlarla ortaklıklar dâhil olmak üzere adımlar atmıştır.
- Türkiye, bankacılık sektörünün yeşil finansmana erişimini kolaylaştırmak, küresel kuruluşlarla işbirliğini geliştirmek ve Paris Anlaşması gibi uluslararası hedeflere uyum sağlamak amacıyla UNEP FI ve EBRD/GEFF Türkiye gibi girişimlere katılmıştır. Sonuç olarak, Türk bankaları bu girişimlerin katılımcıları olarak çeşitli düzeylerde harekete geçmeye başlamıştır.
- GEFF Türkiye, Türkiye'de uygulanan SEFF programlarının (MidSEFF, TurSEFF ve TuREEFF) geçmişteki uygulamalarına dayanmaktadır. Bu üç program kapsamında 2010 yılından bu yana 9.000'in üzerinde sürdürülebilir enerji ve kaynak verimliliği projesine 2,5 milyar Avro'nun üzerinde yeşil finans, Türk Bankacılık sektöründeki anlaşmalı finans kurumları vasıtasıyla sağlanmıştır.

Sonuç olarak;

- Ülkeler, iklim değişikliğinin ele alınmasında ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında yeşil finansmanın önemini kabul etmektedir. Yeşil tahviller, ulusal stratejiler, kamu-özel sektör ortaklıkları, yeşil bankalar ve uluslararası işbirliğinin bir kombinasyonu yoluyla ülkeler daha sürdürülebilir, düşük karbonlu ekonomilere geçiş için finansal kaynakları harekete geçirmeye gayret göstermektedir. Ülkeler politikalarını

küresel iklim hedefleriyle uyumlu hale getirdikçe yeşil finansın arkasındaki ivmenin önümüzdeki yıllarda artmaya devam etmesi beklenmektedir.

- Düşük karbonlu bir ekonomiye geçiş hükümetlerin, finans kuruluşlarının ve bireylerin ortak çabasını gerektirmektedir. Türkiye, bankacılık sektöründeki yeşil finans uygulamalarını daha da geliştirerek ve sürdürülebilir kalkınmaya öncelik vererek iklim değişikliğiyle ilişkili riskleri azaltabilecek ve ekonomisi ve toplumu için daha dirençli bir gelecek sağlayabilecektir.
- Türk bankacılık sektörünün yeşil finans uygulamaları umut verici bir büyüme göstermiş olsa da, ölçek büyütme, standardizasyon, kapasite geliştirme, risk yönetimi ve paydaşlardan gelen talebin artması açısından hala iyileştirilmesi gereken alanlar bulunmaktadır. Düzenleyici girişimler, dijitalleşme ve paydaşlar arasındaki işbirliğinin sektördeki ilerlemeyi desteklemesiyle birlikte, Türkiye'de yeşil finansın gelecekteki görünümü umut verici olabilecektir.
- Türk bankacılık sektörünün yeşil finansmana erişmek, en iyi uygulamaları paylaşmak ve küresel sürdürülebilirlik standartlarıyla uyumlu kalmak için UNEP FI ve GEF gibi uluslararası kuruluşlarla ortaklıkları daha da güçlendirmesi faydalı olacaktır.
- Ülkemizin iklim riski ve kırılganlığı verileri açısından bulunduğu seviye kritik düzeyde olup, acil önlem alınmaması durumunda; ülkemizde görülmekte olan iklim kaynaklı doğal felaketlerin artarak devam edeceği, çok sayıda insanımızın hayatını yitirebileceği, iklim değişikliğinin etkilerinin bertaraf edilmesi için harcanacak parasal kaynaktan çok daha fazlasının kaybedilebileceği ve ayrıca AB ve benzer uygulamaları benimseyecek diğer ülkelerin karbon ayak izlerine dayalı olarak seçilen ithalatlara ilave tarifeler uygulama talebi nedeniyle rekabet gücümüzün de azalacağı öngörülmektedir. Belirtilen nedenlerden dolayı, iklim değişikliğine yönelik önlemlerin ivedilikle bir plan çerçevesinde ele alınması ve Türk Bankacılık sektöründe yeşil finans uygulamalarının çeşitliliğinin ve sürekliliğinin sağlanması yüksek önem arz etmektedir.

Etik Beyan

"Türk Bankacılık Sektöründeki Yeşil Finans Uygulamalarının Analizi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynakça

- BDDK (2021). Sustainable banking strategic plan (2022-2025), *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu*, Aralık 2021.
- EBRD (2022). GEF-Türkiye- Denizbank DPR. *European Bank for Reconstruction and Development*. <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd/53796.html>, Erişim Tarihi: 15 Eylül 2024.
- EC (2024). Fit for 55: How does the EU intend to address the emissions outside of the EU? *European Council*, January 2024.
- Ehlers, T., Gao, D. ve Packer, F. (2021). A taxonomy of sustainable finance taxonomies, *BIS Papers* No 118, October 2021.
- FSB (2020). The implications of climate change for financial stability, *Financial Stability Board*, 23 November 2020.
- Fu, C., Lu, L. ve Pirabi, M. (2023). Advancing green finance: a review of sustainable development. *Digital Economy and Sustainable Development*, 1(20), 2023. <https://doi.org/10.1007/s44265-023-00020-3>.
- G20 (2016). G20 Green Finance Synthesis Report, *G20 Green Finance Study Group*, 15 July 2016, https://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2016/09/Synthesis_Report_Full_EN.pdf, Erişim Tarihi:01/09/2024.
- GEFF (2024). About GEFs. *Green Economy Financing Facility*, <https://ebrdgeff.com/tr/the-programme/about-geff>, Erişim Tarihi: 15.09.2024.
- GEFF Türkiye (2024). GEFF Türkiye. *Green Economy Financing Facility*, <https://ebrdgeff.com/tr/tr/the-programme/the-facility>, Erişim Tarihi: 15.09.2024.

- GIZ (2022). Guide for creating a green and sustainable finance taxonomy: lessons learned from Mexico's government and banking sector, *GIZ*, October 2022.
- Hayes, M. ve Jafri, W. (2020). Green finance-emergence of new green products to fund decarbonization, *KPMG International*.
- Henry, P. ve North, M. (2023). What are green bonds and why is this market growing so fast?, *World Economic Forum*, Nov 22, 2023.
- HMB (2021). Republic of Turkey sustainable finance framework, *T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı*, November 2021.
- McKibben, B., Connon, A. ve Sulakshana, E. (2020). The climate crisis is reshaping the world of finance, *The Seattle Times*, Jan 24, 2020, <https://www.seattletimes.com/opinion/the-climate-crisis-is-reshaping-the-world-of-finance>, Erişim Tarihi: 30/08/2024.
- MidSEFF (2024). Türkiye mid-size sustainable energy financing facility, Green Economy Financing Facility, https://ebrdgeff.com/seff_facilities/midseff-turkiye, Erişim Tarihi: 15.09.2024.
- Norris, A., Dolk, M., Dunz, N., Özen, E. ve Berg, G. (2023). Türkiye's financial sector needs to prepare for intensifying climate-related risks, *World Bank Blogs*, January 19, 2023.
- Sachs, J. D., Woo, W.T., Yoshino, N. ve Taghizadeh-Hesary, F. (2019). Why is green finance important? ADBI Working Paper 917. Tokyo: *Asian Development Bank Institute*. <https://www.adb.org/publications/why-green-finance-important2024>, Erişim Tarihi: 01/09/2024.
- Sarı, D. (2022). EBRD & ING Türkiye team up for green, inclusive financing, *European Bank for Reconstruction and Development*, Nov 23, 2023, <https://www.ebrd.com/news/2023/ebrd-ing-trkiye-team-up-for-green-inclusive-financing.html>, Erişim Tarihi: 31/08/2024
- SBFN (2022). Turkey country progress report, *Sustainable Banking and Finance Network*, March 2022.
- SHURA (2022). Yeşil yeni düzen bağlamında türkiye'de enerji dönüşümünün finansmanı, *SHURA Enerji Dönüşüm Merkezi*.
- Ticaret (2021). Yeşil mutabakat eylem planı, *T.C. Ticaret Bakanlığı*
- TuREEFF (2024). Turkish residential energy efficiency financing facility, *Green Economy Financing Facility*, https://ebrdgeff.com/seff_facilities/turkiye-residential, Erişim Tarihi: 15.09.2024.
- TurSEFF (2024). TurSEFF. *Green Economy Financing Facility*, <https://turseff.org/sayfa/facility>, Erişim Tarihi: 15/09/2024.
- UN (2015). The 17 goals, *United Nations Department of Economic and Social Affairs* <https://sdgs.un.org/goals>, Erişim Tarihi: 01/09/2024.
- UNEP (2021). State of the climate, Climate Action Note – data you need to know, United Nations Environment Programme, Nov.9, 2021.
- UNEP FI (2024). United Nations environment programme finance initiative. Members. <https://www.unepfi.org/members>, Erişim Tarihi: 14/09/2024.
- UNFCCC (2015). Paris agreement. *United Nations Framework Convention on Climate Change*, https://unfccc.int/files/essential_background/convention/application/pdf/english_paris_agreement.pdf, Erişim Tarihi: 01/09/2024.
- UNFCCC (2023). Republic of Türkiye Updated First Nationally Determined Contribution. 13 Nisan 2023. https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2023-04/T%C3%9CRK%C4%B0YE_UPDATED%201st%20NDC_EN.pdf, Erişim Tarihi: 01/09/2024.
- World Bank Group (2022). Country climate and development report: Türkiye, *World Bank Group*, June 2022.
- YapıKrediLeasing (2023). Yapı Kredi Leasing, EBRD ile 50 milyon euro finansman sağlayan ilk leasing şirketi oldu, <https://www.ykleasing.com.tr/ebrd-ile-50-milyon-euro-finansman-saglayan-ilk-leasing-sirketi-oldu>, Erişim Tarihi: 15/09/2024.
- Yaşar, H.H. ve Demircioğlu, İ.C. (2024). Green banking practices in Türkiye, *Turkish Law Blog*, 18.02.2024, <https://turkishlawblog.com/insights/detail/green-banking-practices-in-turkiye>, Erişim tarihi: 14/09/2024.
- Zgheib, N. (2022). EBRD's first investment under new green financing facility in Turkey, *European Bank for Reconstruction and Development*, April 15, 2022, <https://www.ebrd.com/news/2022/ebrds-first-investment-under-new-green-financing-facility-in-turkey.html>, Erişim Tarihi: 31/08/2024.

EXTENDED ABSTRACT

In today's world, climate change has become a critical issue requiring urgent action due to the increasing frequency of natural disasters. Scientific evidence shows that climate change, particularly its human-induced effects, leaves deep impacts on the global economy and social structures. In this context, "green finance" practices that promote environmental sustainability have gained importance. Green finance aims to internalize environmental externalities by supporting eco-friendly investments and involves various financial institutions. The G20 Green Finance Study Group defines

green finance in the context of environmental sustainable development. Countries are taking various measures towards green bonds, national green finance strategies, and public-private partnerships, thus increasing the importance of green finance. Türkiye has also made significant strides by promoting green finance on its path to a low-carbon economy. However, despite the Turkish banking sector showing some development in this area, there still remains a need for notable progress. The 2030 Sustainable Development Agenda, adopted by the UN in 2015, includes 17 Sustainable Development Goals (SDGs) aimed at promoting global peace and prosperity. These goals represent a call to action to address a wide range of global issues, from eradicating poverty to combating climate change. One of the 17 goals is directly related to climate change, while 12 others indirectly involve taking action against climate change. The Paris Agreement, adopted at COP 21 in 2015, aims to limit the global temperature increase to below 2°C, with efforts to keep it to 1.5°C. The agreement also envisions providing financial support and technological assistance to developing countries. Due to its geographic and socioeconomic characteristics, Turkey is particularly vulnerable to the impacts of climate change and environmental risks. The country shows higher vulnerability compared to OECD nations, largely due to factors such as extreme weather events and the impact of climate change on key sectors like agriculture. The purpose of this study is to analyze Türkiye's need for green financing affected by climate change and the current status of the banking sector. This review is expected to raise awareness about climate change and serve as a foundation for future research. The subsequent sections of the article will first discuss the importance of climate change and the necessity of green finance, followed by an overview of green finance practices in Turkish banking, and finally, recommendations. Due to its critical role in addressing climate change, the Turkish banking sector faces both challenges and opportunities. The sector is currently striving to develop strategies in the area of green finance, but it holds further potential for effective management of climate-related risks and transitioning to a sustainable economy. In this context, the "Turkish Banking Sector Sustainable Strategy" document announced by the Ministry of Trade of Türkiye in 2021 presents a roadmap for promoting green finance while considering the sector's needs and international standards. In 2021, Türkiye transitioned from the "Developing" phase to the "Advancing" phase in sustainable banking, and the Turkish Banks Association has updated its sustainability guidelines to align with international practices. Turkish banks are increasingly engaging in efforts that align with global goals by participating in organizations such as UNEP FI and GEFF. Various programs supported by the EBRD particularly aid Türkiye's transition to a low-carbon and climate-resilient economy, with many Turkish banks financing sustainable energy and resource efficiency projects within this framework. Through programs such as MidSEFF, TurSEFF, and TuREEFF, Turkish banks are supporting numerous projects, thereby enhancing green financing opportunities. Examples include green loan agreements made by the Development Bank of Türkiye, financing provided by DenizBank in partnership with the EBRD, and agreements signed by Yapı Kredi Leasing. These developments contribute to the progress of the Turkish banking sector in the field of green finance and the establishment of a sustainable economic structure. It has been noted that the current level of global warming at 1.2°C is largely attributed to human activities and is occurring faster than expected. This warming may lead to temperature increases, droughts, and rising sea levels in Türkiye, as well as more frequent and intense climate events. The study focuses on the importance of green finance practices in the Turkish banking sector aimed at mitigating the impacts of climate change. Türkiye has shown progress in green banking and has encouraged green finance by establishing regulatory frameworks. According to the SBFN report, Türkiye's green banking practices have moved from the "Developing" phase to the "Advancing" phase. The country is taking steps to enhance green finance by participating in international initiatives such as UNEP FI and EBRD. Countries are acknowledging the significance of green finance in combating climate change, and banks in Türkiye are beginning to integrate green finance into renewable energy investments. Moreover, it is projected that Türkiye's investment need in the energy transition process is around 135 billion USD, with a financing need of approximately 107 billion USD. In conclusion, the green finance practices in the Turkish banking sector show promising growth, yet areas such as scaling up, standardization, and capacity building still require advancement. Without urgent measures, the increasing occurrences of climate change-related natural disasters may severely impact human life and the country's economy. Therefore, enhancing the diversity and continuity of green finance practices within the Turkish banking sector is of critical importance.